

December 27. János napja

János áldások és imádságok szószólója, templomok és oltármesterségek patrónusa, céhek védőszentje. Az Utolsó Vacsorán és a passióban való teljes szerepénél fogva mintegy a népi, devocionális jámborság megalapítója és benne az emberiség képviselője.

A János név gyakorisága és a karácsonyi ünnepkörben való naptári helye miatt is kedvelt névünnep. Az István-köszöntőkhöz hasonlóan igen sok változatban él a magyar nyelvterületen. Sóvidéken például az istvánózás és jánosozás a református falvak szokásvilágához tartozott. Egyénileg és csoportosan köszöntötték a névnapjukat ünneplő barátokat, rokonokat, szomszédokat. Ezek a köszöntők félnépi eredetűek, szerzői alighanem a kántorok és a tanítók voltak. Ugyanazt mondták István és János napjára, csak a nevek változtak.

*Szent előestéje ma János napjának,
Magam is örvendek az ő boldogságának.
Kívánom, az Isten sokáig éltesse,
Kegyes kezeiből soha ki ne vesse,
Hanem kormányozza élete folyását,
Hogy sok számos éven át,
Érje jó egészségbe becses neve napját.*

(felsősófalvi köszöntő)

E naphoz a borszentelés szokása is kapcsolódott, mely a borvidékeken máig él. A szentelt bornak is – mint minden egyéb szentelménynek – mágikus erőt tulajdonítottak. Beteg állatot és embert is gyógyítottak vele: fülfájásra, fejfájásra, fogfájára is megfelelt. A baranyai, bácskai szőlősgazdák minden hordóba egy cseppet tettek belőle, hogy el ne romoljon a bor. A XII. században már a lovagi udvarokban búcsúzkodásnál, csatába indulás előtt itták, de itatták

halálraítéltekkel is.

A római egyház szertartáskönyve Szent János napjára írja elő a bor megáldásának szertartását. A pogány áldozati ital (libatio) emléke élt tovább abban a kora középkori szokásban, hogy a szentek ünnepén tiszteletükre bort ittak a templomban; majd, hogy a szokás egyházi értelmezése még inkább kidomborodjék, alakult ki a Szent János-napi borszentelés, ami a XIII. században Németországból terjedt el. Német neve „*Johannisminne*”, mert a pap e szavakkal nyújtotta át a bort híveinek:

Igyátok Szent János szeretetét

. A szertartás hozzánk is átkerült; főleg a Nyugat-Dunántúlon és a német lakosságú városokban volt általános. A pannonhalmi főapátságban régi időktől kezdve szokásban volt a borszentelés, s az újbort e naptól itták. A bort termő vidékeken a nép is szenteltetett bort, amit fül- és fogfájás, rontás ellen használtak, a boroshordókba öntöttek belőle, hogy a következő esztendőben is jó termés legyen. A középkorban szentelt borral kínálták meg azokat, akik búcsúzkodtak, útnak indultak, hogy Szent János áldása oltalmazza őket. Szólásként, de gyakorlatban is mai napig él a Szent János áldása, a búcsúzásakor megivott utolsó pohár borral kapcsolatosan, pl.

Háromszéken így mondják:

„Igyuk meg Szent János áldását!”

A borivás áldás jellege – oda illő énekkel – a lakodalomban, a halotti torban is helyet kapott. A Nyitra vidéki magyar falvak lakodalmaiban vacsora után vagy a lakodalom napját követő reggel, mielőtt a vendégek hazamentek volna, énekelték a „*Szent János áldása szálljon mireánk...*” kezdetű lakodalmas dalt. Szegeden a halotti torban, Jászládányban az új ház felszentelésekor énekelték. Nagycsicsfaluban (Győr m.) a borral együtt almát is szenteltettek s torokfájás ellen használták. A szentelt almából a vályúba is tettek s erről itatták meg az állatokat, hogy egészségesek legyenek.

Az egyház fékezni, szublimálni akarta a pogányságból megtért népeknek a téli napfordulathoz kötött mágikus évkezdő mulatságait, sőt kicsapongásait. A Szent János áldása (poculum Sancti Johannis) eredeti liturgikus célzata szerint az e napokon szentelt borral akarta mérsékelni a nagy áldomásokat. Célja az volt, hogy a mulatság, vigadozás, amelyet úgysem lehetett volna kiirtani, legalább tisztos korlátok közé kerüljön, István és János oltalma alatt szelídebbé váljon.

Törökkanizsán János napján a legény vitte ki a szemetet az udvarra. Azt tartották, hogy amelyik irányból legelőször hall hangokat, onnan fog nőszülni.

December 27. János napja

Írta: Benedek Csaba-Kürtössy Péter

2011. december 27. kedd, 10:56 - Módosítás: 2020. április 06. hétfő, 13:07

Kelebián a karácsony böjtjén kútba dobott, János almának nevezett almát kiveszik és annyi cikkelyre vágják, ahány tagja van a családnak, majd elfogyasztják. Úgy hitték, hogyha majd valamelyik közülük olyan helyre vetődik, ahol nem talál ivóvizet, azokra gondolva, akikkel együtt evett az almából, elmúlik a szomja.

Irodalom:

Barabás László: Forog az esztendő kereke. Sóvidéki népszokások. Mentor Kiadó-Custos Kiadó. Marosvásárhely, 1998. 135-136. és 246.

[B´lint S´ndor: kar´csony, h´sv´t, p¨nkösd, Magyar Elektronikus Könyvt´r](#)

[Magyar N´prajz VII. N´pszok´s, n´phit, n´pi vall´ss´g](#) (főszerk: Dömötör Tekla), 1990. 397-398.

[Magyar N´prajzi Lexikon 4. \(Főszerk: Ortutay Gyula\), 1981. 664-665.](#)

Penavin Olga: Népi kalendárium. Forum Könyvkiadó, Újvidék. 1988.164-165.